

УДК 351.77

О. В. Поживилова,
кандидат педагогічних наук,
заступник начальника відділу медичних і аграрних наук ВАК України

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я (ДО ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ)

У статті здійснено аналіз використання інформаційних технологій у галузі охорони здоров'я України у контексті наукового забезпечення державного управління розвитком здравооохоронної сфери.

In this article the using of the information technology in the Ukrainian healthcare sphere is analyzed in the context of scientific support of the public administration of the healthcare development.

Не бійтеся досконалості — Ви ніколи її не досягнете
Сальвадор Дали

ВСТУП

Час, в якому ми живемо, — це епоха змін. Наше суспільство продовжує дуже важку, в багатьох випадках суперечливу, але історично неминучу перебудову. Глибока трансформація соціально-економічних процесів, яка відбувається в Україні, руйнація централізованої системи управління і активне формування нових ринкових відносин об'єктивно змінюють роль усіх сфер діяльності, в тому числі — і системи охорони здоров'я.

Метою даного дослідження є аналіз використання інформаційних технологій в галузі охорони здоров'я України у контексті наукового забезпечення державного управління розвитком здравооохоронної сфери.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В умовах прискореного науково-технічного прогресу особливої актуальності набуває подальше впровадження інформаційних технологій у різні сфери медицини. Завдяючи саме цьому впродовж останніх років накопичено значний позитивний досвід застосування інформаційних технологій в управлінні охороною здоров'я, комп'ютерній діагностиці (в тому числі телемедичній діагностиці), в медичній освіті та науці тощо.

Про важливість інформаційного забезпечення процесу державного управління галузю охорони здоров'я свідчить той факт, що вже у 1996 році Європейська комісія разом з регіональним бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) ініціювали проект створення мережі інформаційного забезпечення здравооохоронної сфери для країн Східної Європи [4]. У рамках спільних зусиль країни Центральної та Східної Європи вирішують питання можливості використання мережі віддаленого / дистанційного зв'язку (телекомунікація), який би пов'язував національні бази даних охорони здоров'я та забезпечував їх доступність для міжнародних та локальних користувачів [5].

Комплексний аналіз літературних джерел за темою дослідження дає право стверджувати, що за роки незалежності в Україні проведена значна робота з формування теоретичних основ та практичного застосування в охороні здоров'я комп'ютерних технологій. Розроблена і успішно втілюється у життя Концепція державної політики інформатизації охорони здоров'я в Україні, якою передбачено заходи, що спрямовані на ліквідацію відставання у цій галузі від передових держав світу і прискорення входження в інформаційний простір міжнародного співтовариства з метою підняти на сучасний рівень системи практичної медицини, медичної освіти і науки. Реалізація державної політики інформатизації охорони здоров'я України здійснюється в декількох основних напрямках [2; 3; 6; 7]:

— розроблення нормативно-правової бази інформати-

зації охорони здоров'я;

— удосконалення організаційного та кадрового забезпечення галузі;

— формування відповідної технічної бази та засобів інформатизації;

— залучення громадських організацій до інформатизації галузі.

Перший із вказаних вище напрямів ґрунтується на п'яти законах України, низці указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, наказах Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України.

Так, Закон України "Про Концепцію Національної програми інформатизації" № 75/98-ВР від 2.02.98 р. визначає інформатизацію наступним чином: "Інформатизація — це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, побудованих на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки". Деталізація шляхів з інформатизації здравооохоронної галузі знайшла своє втілення у Державній програмі інформатизації охорони здоров'я України на 2006 — 2010 рр., якою передбачено [5, с. 7—9]:

— розробка та затвердження пакета нормативно-правових документів щодо забезпечення створення та функціонування медичних і фармацевтичних електронних ресурсів;

— розробка та запровадження пакета нормативно-правових документів щодо надання телемедичних послуг в Україні;

— створення локальних мереж в закладах, установах і організаціях охорони здоров'я;

— об'єднання закладів, установ та організацій охорони здоров'я, закладів медичної, фармацевтичної освіти та науки в рамках інформаційно-телекомунікаційної мережі охорони здоров'я "УкрМедНет";

— розробка та впровадження в установах і закладах охорони здоров'я єдиної уніфікованої медичної (фармацевтичної) документації з трансформацією її в стандартизовану електронну форму з використанням електронного підпису та призначенням пацієнту унікального ідентифікатора.

Основою подальшої інформатизації охорони здоров'я є створення єдиного медичного інформаційного простору України. Процес його формування, на переконання українських дослідників, повинен базуватися на новітніх інформаційних, телекомунікаційних технологіях та медичних

інформаційно-аналітичних системах. До його складу включаються галузеві та регіональні бази даних, системи медико-статистичного аналізу інформації. Створення такого інформаційного середовища сприятиме забезпеченню процесу управління охороною здоров'я своєчасною та достовірною інформацією. Важливими елементами єдиного медичного інформаційного простору будуть: інформаційні технології в управлінні охороною здоров'я, інформаційні технології в лікувально-діагностичному процесі, телемедичні технології, інформаційні технології в медичній освіті та в науці [7].

Прикладом успішного використання інформаційних технологій у лікувально-діагностичному процесі, на думку автора, можна вважати підвищення ефективності та якості надання медичної допомоги при виникненні надзвичайних ситуацій [18].

У подальшому викладі аналізуємо стан телемедичних технологій у галузі охорони здоров'я України у контексті наукового забезпечення державного управління розвитком здоров'я охоронної сфери.

Розповсюдження впродовж останніх років мультимедійних комп'ютерів і комунікаційних технологій зумовило стрімкий розвиток телемедицини. Однак, як відзначають вітчизняні дослідники, в Україні досі залишаються недостатньо використаними засоби телекомунікаційних технологій. Однією з причин такого стану, на думку автора, слід вважати недостатньо розроблений категорійно-понятійний апарат телемедичних технологій.

Автор поділяє думку О. Балуєвої, яка вважає, що на сьогоднішній день найбільш повним доцільно вважати тлумачення терміна "телемедицина", яке дає Американська Асоціація Телемедицини, а саме: "предмет телемедицини полягає у передачі медичної інформації між окремими медичними закладами. Телемедицина розуміється як використання телекомунікацій для зв'язку медичних спеціалістів з клініками, лікарями, які надають первинну допомогу пацієнтам, що знаходяться на відстані, з метою діагностики, лікування, консультації та безперервного навчання". Практичними перевагами телемедицини при ширшому її впровадженні в лікарську практику є такі [5, с. 21—23]:

- значне підвищення якості надання амбулаторної та стаціонарної медичної допомоги пацієнтам, що знаходяться в будь-якому місці;

- надання консультаційної допомоги медичним працівникам, що працюють у центральних районних лікарнях та знаходяться на відстані від обласних діагностичних центрів та клінічних лікарень;

- скорочення термінів тимчасової непрацездатності та кількості випадків виходу на інвалідність за рахунок своєчасного надання медичної допомоги.

Аналітичний огляд наявних у світі моделей використання телемедицини в охороні здоров'я дав можливість А. Владзимирському зробити висновок про те, що в Україні для [3]:

- регулярного проведення різних видів телеконсультування в повсякденній клінічній роботі доцільно використовувати західноєвропейську модель телемедицини;

- організації особливих форм телеконсультування (телеконсиліум, дистанційний обхід) раціонально використовувати досвід російської (багаточислової відеоконференції) і північноамериканської (спеціальні заходи для медсестер) моделей телемедицини;

- ефективного розвитку і впровадження принципів доказової медицини ефективним буде використання телемедичних та інтернет-систем, що дозволяють поєднувати досвід професіоналів при мультицентрових дослідженнях, проводити спільну роботу над методичними, науково-практичними й іншими доказовими матеріалами (північноамериканська, африканська модель);

- важкодоступних, сільських та інших районів з нерозвиненою інформаційною інфраструктурою варто віддати перевагу мобільному і бездротовому доступу до Інтернету та його сервісів (успішно апробований у рамках африканської та "low-cost" моделей);

- успішного реформування амбулаторно-поліклінічного сектора й ефективного розвитку сімейної медицини необхідне реальне впровадження підходів та ідей концепції "Citizen-Centred Care" і домашньої телемедицини з опорою на північноамериканську модель;

- вирішення специфічних завдань відомчої медицини (військова медицина, медицина катастроф, обслуговування ізольованих груп тощо) потребує використання мобільних і стаціонарних телемедичних систем, які доцільно створювати відповідно до російської моделі та моделі "два острови".

Грунтуючись на викладеному вище, автор поділяє думку тих дослідників, які стверджують, що для поліпшення керованості станом здоров'я населення та управління охороною здоров'я в контексті наукового забезпечення державного управління розвитком здоров'я охоронної сфери, сьогодні необхідно впровадити таку основну групу інформаційних систем [7]:

- а) які забезпечують інформаційну підтримку процесів управління службою охорони здоров'я регіону (області, міста, району), медичним закладом;

- б) які забезпечують інформаційний супровід заходів, спрямованих на профілактику захворювань та діагностично-лікувальні процеси щодо конкретної особи.

Таким чином, комплексний аналіз літературних джерел українських авторів дає підстави зробити висновок, що створення єдиного медичного інформаційного простору в Україні дозволить вирішувати питання координації політики різних відомств у галузі охорони здоров'я та сприятиме науковому супроводу державного управління розвитком національної системи охорони здоров'я.

Література:

1. Бичков В.В., Коваленко О.С., Синекон Ю.С. Телемедичні технології у медицині катастроф // Україна. Здоров'я нації. — 2009. — № 3 (11). — С. 102—105.
2. Владзимирський А.В., Лобас В.М. Ключові аспекти теорії телемедицини з точки зору державного управління охороною здоров'я // Збірник наукових праць ДонДУУ: "Соціальний менеджмент і управління інформаційними процесами (серія "Державне управління). Т. X, вип. 117. — Донецьк: ДонДУУ, 2009. — С. 187—203.
3. Владзимирський А.В. Основні концепції системного використання телемедицини в охороні здоров'я на рівні регіону // Збірник наукових праць ДонДУУ: "Соціальний менеджмент і управління інформаційними процесами" (серія "Державне управління). Т. VIII, вип. 90. — Донецьк: ДонДУУ, 2007. — С. 321—336.
4. Зіменковський А.Б. Медична інформація як об'єкт стандартизації на сучасному етапі реформування галузі охорони здоров'я України // Вісник наукових досліджень. — 2003. — № 4. — С. 8—10.
5. Ларіна Р.Р. Державний механізм забезпечення інформатизації системи охорони здоров'я: монографія / Р.Р. Ларіна, А.В. Владзимирський, О.В. Балуєва; Донецька державна академія управління, Донецький національний медичний університет ім. Горького [за заг. ред. проф. В.В. Дорофійенка]. — Донецьк: Вебер (Донецька філія), 2008. — 252 с.
6. Організація телемедичної допомоги в закладах охорони здоров'я / М.В. Голубчиков, А.В. Владзимирський, В.Г. Климовицький [та ін.]. — К., 2008. — 17 с.
7. Пономаренко В.М., Майоров О.Ю., Кальниш В.В., Олннн М.В. Інформаційні технології в системі охорони здоров'я // Панорама охорони здоров'я населення України / А.В.Підаєв, О.Ф.Возіанов, В.Ф.Москаленко, В.М.Пономаренко та ін. — К.: Здоров'я, 2003. — С. 335—341 с.
8. Терент'єва А.В. Державне управління процесом подолання медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру: автореф. дис. докт. наук з держ. упр.: 25.00.02. — К., 2010. — 36 с.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2010 р.